

150

III. évf. 5. szám.

Május hó. 1933.

Librăria LEPAGE KÖNYVKERESKEDÉS
BUCHHANDLUNG

Cluj, Str. Matia 1

BCU Cluj / Central University Library Cluj

500-535 11p. Lepage, Cluj

Valoare de lei. Ramburs—(Utánvét): Lei b.

Lei b.

On.

Bibl Universităţii

Cluj

Cărţi literare
50% reducere

Dr. I. I. Iv.: Könyvek a máglyán.

Dr. Sz. Ő. tv.: Tanonc meditációk.

Dr. B. N. tv.: A termelés problémái.

W. S. tv.: A szkség hőskorából.

Belföldi szabadkőművesség.

Hírek a nagyvilágból.

Br.: Dr. E. I.: Bücher am Scheiterhaufen.

Br.: Dr. E. Sz.: Lehrlings-Meditationen.

Br.: Dr. F. B.: Die Probleme der Produktion.

Br.: S. W.: Aus der Heldenzeit der Frmaurerer.

Die Frmaurerer im Inlande.

Nachrichten.

MUNKANAPTÁR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvar keletén. Helyiség: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 óraker. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 óraker. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Kovács Lajos unit. lelkész, Prundul Rozelor 10.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 óraker. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 óraker. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 óraker. — Profán címe: Dr. Szöllőssi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Bethlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén. Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munka-

napjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 óraker. — Profáncim: Dr. Péterfi István orvos, Piafa Reg. Ferdinand 32.

Bihar

Oradea—Nagyvárad keletén. Helyisége: Alea Romei 2 sz. II. em Munkanapjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 7 óraker. Páros hétfőkön értekezlet. — Profáncim: Dr. Edelmann Menyhért orvos, Rimanóczy-ucca 12

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 óraker. Páratlan hétfőkön tisztii értekezlet. — Profán címe: Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoara, IV. Str. Joffre 12. Magánügy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Câmpineanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 óraker. A hó első hétfőjén értekezlet. — Profán címe: Ernst Heitz, Direktor der „Otelul Böhler“, Bucureşti, I. B-dul Domniiei 1.

Kölcsey (Satumare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarossziget) és

Hunyad (Deva—Déva) átszervezés alatt.

Szabadkőműves-irodalom

Lennhoff Eugen: *Die Freimaurer. Ihre Geschichte, Organisation und ihr heutiges Wirken*, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: *La Franc = Maconnerie* Frs. 12.—

O. Caspari: *Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.*

A. Daiber: *Ein Jahre Freimaurer* (Logen Geheimnisse) Rm. 1.—

Geischer: *Die Freimaurerei, ihr Wesen und Wirken* Rm. 1.—

Horneffer: *Die Freimaurerei* Rm. 1.20

Keller: *Die Freimaurerei aus „Natur und Geisteswelt“* Rm. 2.—

Neumann: *Die Freimaurerei* Rm. 1.20

L. de Ponciu: *Hinter den Kulissen*

I. *Das Freimaurertum der Revolution* Rm. 3.5)

II. *Judentum und Weltumsturz* Rm. 4.—

Schwarz—Bostonitsch: *Die Freimaurerei* Ihr Ursprung, ihr Geheimnisse, ihr Wirken-Illust. Rm. 720.

Das Geheimniss des Freimaurers von einem

Bruder Meister Rm. 5.—

Leadbeater: *Das Verborgene Leben in der*

Freimaurerei Rm. 15.—

Heimichen: *Die Grundgedanken der Freimaurerei im Lichte der Philosophie* Rm. 5.60

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a

„Testvériség“ kiadóhivatala utján.

Kiadó

TESTVÉRISÉG

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Könyvek a máglyán

Dr. J. J. főm.: tv.: megnyitó beszéde az Unio □ május 1-i munkáján

Berlin utcáin, nyilvános terein a közeli napokban máglyák fognak fellobogni.

Mindenkinek, aki az egyenlő emberi jogokért, az igazságért, az emberiség haladásáért harcol, akinek fáj az elnyomás, aki fél a középkor borzadályainak, az átláthatatlan sötétségnek feltámadásától, a szívébe nyilatik ez a hír.

Berlin utcáin, terein a vad indiánusok ceremóniára emlékeztető ünnepélyességgel égetik el 2500 kiszemelt írónak munkáit. Toronymagasságig fognak lobogni a máglya lángjai, olyan forróságot fog maga körül sugározni a máglya tüze, hogy messze távolságig fölperzsel minden életet, s ez a láng mégsem világít, ez a tűz mégsem melegít. Ez a láng pusztít és rombol, ez a fény sötétséget terjeszt, ez a tűz megfagyasztja hitet, a felszálló füst gyászba borítja az emberiséget.

Ti tudjátok tv.: -eim, hogy ebben a műhelyben a politikai élet szövevényes fúrfangjairól, mesterkedéseiről, páfordulásairól, alkalmazkodásairól, eszközöket nem válogató célkitűzéseiről soha nincs szó. A szkvesség mindig magasan szárnyal a napi politika ingoványai fölött.

Ami Németországban most történik, abból sem a politika kutmérgezése érdekel bennünket, nem érdekelnek a pártok villongásai, de felsikolt belőlünk a rémület, látva az emberi értékek szörnyű pusztulását, az egyenlő emberi jogok lábbaltiprását, az emberi önértet fájdalmas megcsufolását, a tudománynak, tanítási szabadságnak, vélemény-nyilvánításnak guzsbakötését, irodalomnak, művészet szárnyalásának cellákba börtönzését, az erkölcsök csödjét, a haladás minden utjának betemetését, az emberiség szellemi vagyonának elprédálását.

Ez többé nem politika, ez nem egy nép belügye, ez az emberiség kultur világügye.

Goethe és Lessing tv.: -einknek dicsőséges országában a szkvesség leg-szebb ideáljai omlanak össze.

Németország a világ tanító mestere volt s most letaszítja katedráljait a tanítás glóriás fáklyahordozóit. A zene hőroszainak hazájában a hangversenydobogókról lekergetik a harmonia nagymestereit. A világot jelentő deszkákról elűzik azokat, akik a világ tiszteletét vívták ki a szinpad művészet számára. A könyv szülőföldjén máglyát raknak, hogy elégeessék rajta a könyvet.

Nem lehet, hogy a szkveesség szótlannul nézze ezt a pusztítást akkor, amikor a világ profán-lelkiismerete is ijedten jajdul fel.

Hajtsuk le a fejünket tv.-eim, gondoljunk részvétellel azokra a megtévelyedettek, akik majd örömtől csillogó szemmel nézik a máglyák fellobbanó tűzijátékát, gondoljunk fájdalommal a kultur-értékeknek hegyóriásokká emelkedő romjaira s szálljon fohászunk a V. E. N. É. M.-éhez, hogy világosítsa meg az elméjüket azoknak, akik népmilliók sorsát intézik s ölje ki a gyűlöletet szívükből.

Ne csüggedjünk.

Hitünket ne veszítsük.

A máglyán, még ha a sztratoszféra magasságáig is emelik, csak a könyvek papirlapjai égnek el. A betűk milliói, mint csillag-mirádok szikráznak fel s hullanak szerte a világ minden tájára, világosságot és éltető meleget terjesztve. A papirlapok elégnak, de a gondolatok diadalmasan szárnyalnak fel az örökélet számára. Volt idő, amikor Spanyolországban elégették a Maimonides könyveit és a Talmud foliánsait, Franciaországban Diderot könyvét a Szellemről s ma mégis a könyvtárak tizezreinek diszei ezek a munkák.

A mi gyászunk nagypénteki bánat: Mélységesen szomorú, de a harmadik nap hajnalán megvigasztalódó.

Próbálták már a Szeretetet keresztre feszíteni, de a sziklasírnak mélyéről is felszárnyalt a halálraitélt Ige s egy világot váltott meg varázsa. Próbálták az igazságot máglyák tűzén elégetni, de a füst elszálltával még élebbben ragyogott az igazságba vetett hit. Próbálták a tanítás szabadságát a montjuichi erőd kazamatáiba zárni, gyilkos puskák ropogásával elnémitani, de feltámadt az eszme és diadalmasan uralkodik.

El fog vonulni ez a vihar is, mint az emberiség történelmének egy gyászos epizódja, a reánk borult sötétség el fog oszlani, a romokat el fogjuk takarítani, az emberi szellem és együvértartozás pedig tovább fogja építeni azt a megáldott világot, amelynek fundamentuma a szeretet, oszlopai pedig az igazság, a szépség, a jószág, a tudás, a minden bilincsből felszabadult emberi jogok.

Tanonc-meditációk

A Concordia □-nak 1932. évi okt. 21-én tartott
I. foku munkáján előadta: Dr. Sz. Ö. tv.:

Az ember lelki életének van egy sajátos megérző tulajdonsága, amely nagyon ritkán téveszt meg minket. Ha ugyanis az egymással társalgó lelkek rokon érzéseikben találkoznak, majdnem a meggyőződés bizonyosságával tudjuk állítani, hogy ez vagy amaz ember az én emberem, a mi emberünk. Az ilyen lelkek az egymásra találás pillanatában rezonálnak, mint ahogyan önmagától rezonál például a nyugalmi helyzetben levő hangvilla is, ha egy hangszeren megszólaltatunk egy olyan hangot, melynek pontosan ugyanannyi a rezgésszáma, mint a villáé.

Mielőtt szövetségünk tagja lettem volna, sok emberrel és sok szabadkőművessel találkoztam kint az életben, akiknek lelkében visszatükrözni láttam elveimet és ilyenkor mindig éreztem magamban az a bizonyos lelki rezonanciát. A felvételem után az első érzésem pedig, amely megragadott, annak a felismerése volt, hogy a jelenlevő testvérekkel is találkoztam az életben. Találkoztam velök, ha nem is személyükben mindegyikkel, de a lelkükkel egészen bizonyosan. Találkoztam a testvérekkel, ha nem is gyakran, de csak elszórtan is, de találkoztam velök különösen akkor, ha szomjaztam és kerestem azt a forrást, ahol lelki szomjuságomat csillapítani véltem. Itt találkoztam én a testvérekkel, ahol elbeszélgettünk. Beszélgettünk sok mindenről, az életről és az erőről, a megújulásról és a vízről. Mert kerestem én is azt a vizet, amely nemcsak ideiglenesen oltja szomjuságomat, kerestem azt a forrást, amelyből nemcsak kristálytisza víz, hanem kristály élet is fakad. Egy élet, amit eddig nélkülöztem, amelyről azonban sejtettem, hogy létezik valahol, léteznie kell egy olyan világnak, ahol az érzéseikben rokon lelkek megtalálják egymást. Kerestem ezt a világot, ha talán nem is mindig tudatosan, de kerestem ezt a hivatással járó mindennapi munkámban. És talán hivatásom gyakorlása közben, a lelki élet vizsgálata és gyógyítása közben vett erőt rajtam mindjobban a vágy: megismerni azt a világot, ahol testvériségben, szeretetben dolgozhassak egy egészségesebb szellemű társadalom építésénél. Mert a vigaszt, a lelki megnyugvást, a gyógyulást nálam kereső betegek elég alkalmat adtak arra, hogy felismerjem az ő beteg lelki világukban a mi konfliktusainkat, a mi küzdelmeinket is. Nemcsak ők a terheltek, terhelve vagyunk mi is sok mindennel. A nevelés, a szokás, társaság, előítélet, félelem, gyávaság — ez mind akadály volt belső világunk igazi kialakulásának, s hogy lelki egyensúlyunk mégis nem ingott meg, az csak annak köszönhető, hogy erősebb volt a hitünk, erősebb az önbizalmunk. A pusztító világválság, amely ranehezedik festünkre, lelkünkre, az a kínzó nyugtalanság és bizonytalanság, melynek hatása alatt a gyengébb összetörik — minket, egészségesekeket sem kímél meg. De erőnk végső megfeszítésével igyekszünk menekülni ezen démonikus szorító karmok alól; menekülünk és keresünk olyan hajlékot, melynek falán belül meg nem vérzett el a remény, a hit.

Hol van ez a hajlék? Lázasan kerestem én is a hozzávezető utat, kereső lélek lettem és voltam sokáig. Ha a hála és a boldogság örömkönyecit láttam felcsillogni egy-egy gyógyult betegem arcán, ha láttam, hogy az végre megtalálta önmagát — de nagyon sokszor vallottam be magamnak, hogy én még mindig nem találtam magamat. És amíg egyik szemem kereste azt, ami bennem hiányzik, a másik szemem kereste az utat, ahol azt megtalálhatom. Vándorutamon mindig

találkoztam veletek, Testvérek, s mikor már-már csüggedés vett rajtam erőt, a t szavatok öntött bátorságot és kitartást belém.

Sokszor botlottam el ezen az uton, a sötétségben el is estem, de felkeltem újra és mentem tovább, mert érztem, hogy közeledem a világosság felé. Fialat éveim elrepültek már, amikor megláthattam a teljes világosságot, s láttam a vilá- gosság fényében dolgozó testvéreket, láttam, hogy munkájuknak tartalma van; éreztem, hogy ez az a hely, ahol összehozhatom én is küzdelmeimet, gyarlóságaimat, beletehetem itt mindezeket a megvilágosítás kohójába, hátha kiolvad belőle olyan anyag, amely felhasználható volna a közös munka építésénél. Tudjuk, kedves Testvérek, hogy az ember csak emberek között lehet emberré.

Ellenállhatatlan varázs van abban, ha másnak a lelkében a magunkéval ta- lálkozunk. Ez a varázs bátorítja a kezdő, bizonytalanul haladó tanoncot is munkájá- ban. Ha buzgalmában előre iparkodik, érzi, hogy egyuttal önmagába is főrekszik. Ha látja maga előtt az építő mesterek alkotásait, a Szépség, Erő és Bölcsesség nagy elmék által konstruált mintáit, önkéntelenül is befelé fordul tekintete és lelki világában felfedezni véli azt az ismétetlen felujuló álomképet, amely oly nagyon hasonlított ezen alkotásokhoz, de éppen azért, mert csak álom volt, elérhetetlennek is látszott mindenkor. Az álom azonban közeledik a valósághoz, ezt érzi a tanonc mindannyiszor, valahányszor részt vesz egy-egy munkán. Itt megragadja őt egy szó, egy fogalom, egy eszme, megragadja a munka terve és benső erőtől hajtva szerényen kéri mestereit, hogy egy-két szóval engedessék meg neki is a munkák hoz való hozzászólás. Mert a tanonc figyel, a tanonc medítál, miközben megtanu- itt gondolkodni.

A munka szentélyében végig siklik tekintetem az építőrajzokon, majd látom egymás mellett szép sorjában a kőművesség évszázados alkotásait: progressziót, humanizmust, a testvériséget, emberszeretetet, a békét — az örökkévalóságnak mindannyi szent eszméit. Mennyi hév és lelkesedés, mennyi kitartás és energia kell ezek építéséhez, de mennyi csalódás is, ha látjuk, hogy ezen évszázados mun- kák még mindig befejezetlenek. Sisiphusi munka, hogy szét kell szedni a már fel- épített alkotásokat és újra kezdeni, mert ami tegnap még jó volt, az ma már el- avult, idejét multta. És mégis, a munka sohasen szünetel, új emberek, új erők viszik azt előbbre. Mennyi kéz mozog itt, emel, csiszol, gyur, farag, szépít és me- legit fáradhatatlanul, mint egyetlen nagy gép. Hol van az olaj, mely megkönnyíti ennek a nagy mechanizmusnak a járását? Hol veszik a testvérek azt az erőt, amely bennök egyre fölfelé iparkodik? Hogyan tudják legyőzni az időt az örökkévalóság- gal? Kérdések, amelyekre lassan a szerzett ismeretek adják meg a tanoncnak a választ.

Nagy kincs, ha az ember halhatatlan értékeket hordoz magában. Ezek nél- küül lehetetlennek tartanám a türelemnek, várakozásnak azt a fokát, amely szövet- ségünk munkáját jellemzi évszázadok óta.

Megállok a progresszivitás és humanizmus épülete előtt, ahol éppen legény- testvéreim mutatják be munkájukat. Arról tárgyalnak éppen, hogyan rakják rá tovább a köveket, téglákat, a lecsuszott kockákat. Arról folytatnak magas nivóju eszmece- rét, folytassa-e a szabadkőművesség az ő tradicionális progresszív és altruisztikus munkáját, avagy ezek mellett még azon problémák feldolgozásához is fogjon, ami- ket a világháborút követő új éra diktálna neki.

Elgondolkozván legénytestvéreim nézetei felett, tovább fűzöm magamban a felvetett eszméket, amiknek végső konkluziója nem lehet más, minthogy a prog- resszivitást minden téren tovább kell ápolnunk. Hiszen éppen azért, mivel az em-

beriség rendeltetése az örök haladás — mint ezt Eötvös mondja — sohasem elé-
gíthet ki bennünket a pont, amelyen állunk. A progresszivitás kérdése tehát vitán
felül állana. A humanizmus gyakorlásához azonban már volna némi észrevételem.

Bizonyos, hogy a jótékony-ság nagyon nemes megnyilatkozása az embersze-
retetnek, bár rosszakaróink azt állítják rólunk, hogy karitatív tevékenységünk tulaj-
donképen a mi hiúságunknak volna az egyik sportja. Sőt olyan megjegyzéseket
is halottam már, hogy a humanizmus gyakorlásában nagy szerepe van nálunk a
félelemnek is. Amíg ugyanis a humanizmussal terelnök el egyrészt a profán világ
figyelmét belső ügyeinktől, addig másrészt félünk pl. a misera plebs-től is, mint
ahogyan a beati possidentes-ek, a boldog tehetősek szoktak félni, midőn kincseik-
ből remegv ajánlanak fel csekély áldozatot egy-egy anthropomorphizált felsőbb
hatalom haragjának a kiengesztelésére. Ellenfeleink ilyen felfogása felett természet-
esen csak mosolyognunk lehet, hiszen nagyon jól tudjuk, hogy önzetlen csendes
jótékony-ságunk fiztán csak a testvériség és szeretet gyermeke és ha valamit adunk,
azt morális indító okokból tesszük. De, hogy ez a mi humanizmusunk holnap még
mindig az a produktív jótékony-ság lesz-e, ami volt a múltban, hogy nem-e impro-
duktív társadalmi befektetés az már ma is, ez a kérdés gondolkodóba ejthet minket,
ha pl. a régi nagy orosz társadalmi szervezet összeomlását nézzük, tehát egy olyan
jelenséget, mely a korszellem legmerészebb jóseit is egyik meglepetésből a másikba
ejtette. Erre csakugyan találó lehet Goethe festvérünk mondása: „Man meint zu
schieben und man wird geschoben“.

De különben az országok gazdasági válsága folytán az általános nyomor any-
nyira terjed már, hogy enyhítése csakhamar lehetetlenné fog válni karitatív tevé-
kenységünkkel, amely szintén nem kiapadhatatlan. Ebből a karitásból tehát úgy
vélem, inkább valamilyen más tevékenységre térnénk át, olyasvalamire, amivel
használunk azoknak, akiknek eddig anyagi segítségére voltunk, de magunknak sem
ártunk vele. Az, amit adni akarnánk, nem annyira pénzbeli segély, mint inkább
számunkra biztosan förlesztendő olyan szellemi kölcsönelőleg legyen, amely a mi
eszméinknek intenzivebb terjesztéséből állana. Ezzel már jó előre le tudnók szerelni
a lapangó és kifőrti készülő indulatát egyes emberkategóriáknak, ha ezeknek eszükbe
jutna kezét emelni reánk, vagy bármiképen is megakadályozni működésünkben.

Uj korszak virradt reánk, új és jogos igények dörömbölnék a páholyok ka-
puján is. Ezen nézetben voltak a multkori legénymunkákon dolgozó testvérek is.
Ezeket, valamint a főbbi munkákon is, amiken eddig részt vettem, sok testvért
láttam tevékenykedni a béke diplomának építésénél, miközben hallottam itt be-
szélni a békéről, világbékéről, örök békéről: hallottam beszélni egy olyan béke
szükségességéről, amely elfölténé a mi értelmünket és szívünket. Beszélték itt egy
olyan békéről, amelynek nevét szerintem csak a legszentebb áhitattal volna szabad
kiejtenünk, s ha szimbolizálni tudnók azt pl. egy forrás képében, akkor ezen szim-
bolumhoz levett sarukkal, szent alázattal, megilletődve kellene járnunk, hogy csilla-
píthassuk belőle a béke utáni nagy szomjúságunkat. Beszélték itt arról, hogy ezt
a békét, ezt az igazi világbékét, a testvériségnek és a lelkiiségnek ezt a nagy mű-
vét, nekünk szabadkőműveseknek kellene megteremteni.

Amíg itt bent a szentélyben ilyen forró óhajítások törnek elő a testvérek ke-
beléből — addig kívülről, a leggondosabban bezárt szentélyajtónkon át behallatszik
ellenfeleink vádaskodó kiáltása: Képmutatók, a világbékét ti is csak jelszónak len-
getitek az emberek előtt, amellyel, mint valami narkotikummal mámorba akarjátok
őket hozni. Ha olyan nagyra vagytok a világmentő munkátokkal, miért nem aka-
dályoztatok meg a háborút? Hol van az a sokat hangoztatott évszázados hatalom,

az egész világot behálózó erő és összetartás? Hiszen, valahányszor megmozdult a föld és végig süvített rajta az orkán, elfujta összes elveiteket és ti féreg gyanánt fetrengtek mindannyisza a porban, eltaposva, megsemmisülve.

Az a lázas munka tehát, amely itt a béke templomának építése körül folyik, valamint a külvilág téves felfogása és rosszhiszemősége, fölötté alkalmas tárgyként kínálkozik elmélkedéseim folytatásához.

Minden korszak, mely nagy dolgokat élt át, nagy dolgokban is akar itélni. Nagy dolgok véghezvitelét tüzi ki célul s buzgalmában sokszor erejét felülmuló tervek megvalósításán fáradozik. Hogy ma annyira át vagyunk latva a világbéke gondolatától, az természetes következménye a világháboru szörnyü pusztításának, Bizonyos, hogy sokoldalú kőműves munkánk eredményesebb lenne és hamarabb vezetne is célhoz, ha nem kellene még most is hallanunk a vulkánok morajlását és nem kellene aggódva lesnünk, hogy mikor tör ki megint a sok elfojtott erő, amely talán ismét elsepri az emberek millióit. De egyelőre a világbéke csak jámbor óhajlás, csak utópia marad, sőt nagyon sokan vagyunk azon nézetünkkel, hogy az örökbéke ellenkezne is a természeti törvényekkel. Mert mit is látunk a természetben? Azt látjuk, hogy minden fejlődéssel hanyatlás is jár, ahol virág nyílik, ott hervadás is van, az élet mellett ott leselkedik a halál. Minden haladásunkért vérdíjat kell fizetni, s a vérdíj egy része a háboru is. Amint hogy a szenvedés és az öröm egymáshoz tartoznak, ugy nem is lehetne pl. valamit abszolút jónak mondani, ha nem ismernők az ellenkezőjét, a rosszat. Így van az a békével és háboruval is. A háboru tragikus sorsa az emberiségnek, az bizonyos, de ez a tragédia volt és lesz, amig csak emberek lesznek a földön — ha nem is olyan kegyetlen formában, mint az eddigi háboruk — de viszont az is igaz — amint Nietzsche mondja — hogy csak ott van feltámadás, ahol sirok vannak. Mert épen a harcokból és az ellentétekből emelkedik az élet és erőforrásai is onnan fakadnak, ahol pusztulás van. Mindig a küzdelem, amely emeli életünk értékét; egy akadálytalan, nyugodt, békés életmód talán nem is volna élet számunkra. Az élet értelme tehát elveszne, ha az nem állana küzdelemből. Így fogom fel szövetségünk munkáját is, amely állandóan és fáradhatatlanul dolgozik a világ romjainak eltakarításán. Amig a külvilág természete az időnkénti rombolás, a mi munkánk az örök építés. Bármily áldozatot is követelt a világháboru molochja, nem veszíthetjük el a reményt, hogy a romokon új élet fog sarjadzani. Ki tudja, hogy ez a gigászi küzdelem nem ideális eszköze volt-e egy újabb tisztító és építő munkának, mely az emberiséget ellenállhatatlan erővel fogja hajtani új célok felé. Minden háborut béke szokott követni. a béke után újból háboru következik és azért az, aki egy világbékéről, örök harmóniáról, mint az emberiség jövő zenéjéről álmodozik, csalárd profétája önönmagának is.

A tanonc figyel, a tanonc medítál. Millió szenvedő és egy pár tuat vezető — ez az emberiség története. A szenvedő milliók élete pedig gyakran csak az ideálok utáni ábrándokban merül ki. Sajátságos vonása ez is az emberi léleknek: hevesen vágyakozunk ideáljaink után még akkor is, ha meg vagyunk győződve arról, hogy vágyaink elérhetetlenek. Jól tudjuk, hogy az ideál sohasem lehet előttünk végcél. Az ideálokat elérni sohasem vagyunk képesek, csak közelebb tudunk jutni hozzájuk: nem tudjuk elérni, mert azok az emberek fölött maradnak mindenkor. Természetesen a valóság azért még sem szakíthat az ideállal, de ez sem tür meg semmiféle paktálást, nem enged semmit az ő szigorú követelményeiből; amely annál nagyobb, minél nagyobb a mi lelki fejlődésünk is.

A világbéke, örök béke is egyike azon ideáloknak, amely fölöttünk marad mindig és délibábként lebeg időközönként előttünk. Csodálatos fátyolba van ez

borítva, a fátyolon keresztül színes sugarakat, meleget, fényt bocsájt reánk, de fátyolát nem fel sohasem. Magunkba szívjuk sugarait, leheletét, áldását a közvetlenség meglepő közelségével érezzük, kitarjuk utána esdő karjainkat, amig egyszer csak elsötétül az égboltozaton a nap s a béke délibábjá eltűnik minden ragyogásával együtt. Az öröm átváltozik szomorúsággá, a lélek tele panasszal, a remény dalából halotti ének lesz, melynek bánatos akkordjai rá fekszenek itt, a szentélyben dolgozók kedélyére is. És ez a pont, ahol egy kissé meg kell állanom, hogy orvospszichológiai szemmel rá mutassak az emelkedett hangulat fontosságára, amely minden munka előfeltétele. E nélkül nincs derűs munkakedv, buzgalom, nincs tettekkészség és alkotásvágy.

A mindennapi orvosi praxisomból tudom, hogy a beteg megkönnyebbül, ha alaposan kipanaszolja magát. Ugyanaz a helyzet nálunk egészségeseknél is azzal a különbséggel, hogy az egészséges ember az ő sóhajtozásaival embertársai kedélyi életében is bizonyos depressziót okoz. Több munkán volt alkalmam ilyen is észlelni, még a lélekemelő János-ünnepi munkán is, különösen a világbéke tárgyalásánál. Dixi, et salvavi animam meam, mondták magukban az előadó testvérek s a lelkesedéstől áthatott kétségtelenül tartalmasan szép munkájuk után nem is sejtették, hogy nem egy testvérnek okoztak itt szorongó érzéseket. Mi testvérek, miután kint az életben egész napon át halljuk az emberek panaszkodásait, a sötét, pesszimista kijelentéseket, miután a napilapok vezércikkeitől kezdve az utolsó apróhirdetésig csak a bekövetkezendő katasztrófák bejósolását olvassuk, eljövünk ide a páholyba, hogy a teljes világosság mellett friss, üde és reményteljes eszméket szívjunk magunkba. Kapunk is ilyeneket, de hallunk ezek mellett sok sóhajt, kétséget is. Én pedig azt mondom, kedves Testvérek, föl a fejekkel. Meg kell elégednünk azzal a munkával, amit el tudunk végezni. Az erőnkkel, tudásunkkal dacoló munka sikertelenségén pedig ne keseregjünk. Mert ha mi kint együtt érünk is mindenki bajával, ha meg is vagyunk indulva, érzékenyülve, ha falán sirunk is — itt hevílni, remélni, feléledni szeretnénk, hogy nyugodtan, inkább dalolva, mint sirva áshassuk az árkokat, amelyeken a zápornak végig kell rohannia.

Az igazi világbékét sem a diplomácia, sem mi nem tudjuk megteremteni. A diplomácia által kezelt békét — amint az 13 év óta látjuk — világ rendjét megszabó hatalmasok különböző skála szerint forgatják ma is. Tizenhárom éven át sanremozzák, locarnozzák azt a szerencsétlen zörgő csontvázat, aminek ők béke nevet adnak, hurcolják Párizsba, Berlinbe, Genfba, Hágába, mutogatják itt is, ott is — eredmény nélkül. De látjuk, hogy a szabadkőművesség munkája is eredménytelen volt eddig, pedig bizonyára erősen dolgoztak rajta a különböző keleteken. A béke eszméje a mi állandó munkatervünket alkotja már évszázadok óta, tehát amióta csak népek háboruskodnak egymással — és mégis, az igazi béke nagy művét máig sem tudtuk megteremteni. Sőt, amint egyik testvérünk multkori referátumából hallottuk, volt idő, mikor a szabadkőművesség nemcsak, hogy felfüggesztette egy időre a béke munkáját — hanem egyenesen közreműködött a francia forradalom kitérésében, az ezt követő napoleoni háborúkban. Miért? Hogy megteremtse az új politikai és társadalmi felfogást, hogy megismertesse az emberiséggel a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméit, ha mindjárt azokat nem is sikerült teljesen valóra váltani. De nem is kell nagyon a multba mennünk, hogy béke ellenes irányzatokat keressünk szövetségünkben. Itt vannak pl. a mai német pártok, amelyek megszakították minden érintkezést azon testvéreikkel, akik nem a túlfűtött német nacionalizmus merev álláspontján át igyekeznek a mai világválságot megszüntetni.

Nem szeretném, ha a testvérek közül bárki is félremagyarázná szavaimat. A béke eszméjét, melyről már az avatási szertartásunk is fenkölt szavakkal emlékezik meg, természetesen fenn kell tartanunk továbbra is és minden erőnkéből terjeszteni. Mert ha a háborukat nem is tudjuk megszüntetni vele, de igenis le tudjuk tompítani azok pusztító erejét. Hiszén, amilyen mértékben tudjuk belenevelni a lelkekbe a testvériség, a szeretet eszméjét, olyan arányban fognak megszűnni a nemzeti ellentétek, gyűlölködések és az ezeket kísérő társadalmi nyomorúságok, melyek ellen a szabadkőművesség mindenkor küzdött ugyan, de amelyek miatt az egész emberiség mégis, minden küzdelmünk és fáradtságunk, minden kulturánk és haladásunk szégyenére folyton jobban és jobban szenved.

Ugy a profán életben, mint itt a testvérekkel való csendes beszélgetéseim alatt is gyakran halottam emlegetni szövetségünk erejét, hatalmát, mely szerint eredményeink biztosak volnának, ha az összes keleteken egyöntetűen dolgoznának. Az a hév, mellyel ilyenkor egy-egy testvér a maga igazát védte eszembe juttatja, hogy mielőtt még az orvosi pszichológia mélyebben kezdte kutatni lelki életünk struktúráját — már filozófusok és költők sokszor jegyezték meg, hogy a felnőttek gyakran úgy tekintendők, mint a gyermekek, akik úgy foglalkozásuk közben, mint örömeik és szenvedéseiknél is az elképzetés és a szokás által lesznek vezettelve. Meglett emberek vagyunk itt mindnyájan, de bizony sokszor a gyermekség temperamentumával. Az elérhetetlen utáni vágyakozásunk is nem egyéb, mint visszaférés a régi gyermekkori lelki világunkhoz, ahol csapongó képzeletünk előtt sohasem voltak korlátok. Akiket mi nagyoknak, hatalmasoknak képzelünk el, azoknak erejét, tekintélyét senki sem tudta előttünk csökkenteni. Ez a végtelenül bájos gyermeki tulajdonság kiterjedt különösen azokra, akiket nagyon a szívünkbe zártunk. Tudjuk, hogy a szabadkőművesség oly típust képviselt mindig, amely típus örökkévaló. Tudjuk, hogy a szabadkőművesek, ha a korszakok gyermekei is voltak, mindenkor kiemelkedtek a mulandóságból. Sok nagy eszme megvalósítása fűződik az ő nevékhöz, sok történelmi korszaknak a regenerálása az ő érdemük is, de ha mindezeket tudjuk is, ne felejtünk el, hogy léteznek dolgok a világon, amiknek keresztülvitele meghaladja erejüket. Nem szabad azt elfelejtenünk azért, hogy ne szaporítsuk családásainkat. Nagy békére tehát sohase készülünk, hanem inkább nagy béketűrésre.

Azt hallottam itt az egyik munkán, hogy a világ szabadkőműveseinek a száma ma kb. 4 millióra tehető. Nagy szám ez, igen nagy szám, és mégis végtelenül kevés a földgömb lakóinak a számához. De tegyük fel, hogy ez a 4 millió szabadkőműves földünk összlakosságának a felét már meghódította eszméinek, még mindig hátra volna a másik fele, amihez megint csak évszázadok kellene. Az bizonyos, hogy fáj a folytonos várakozás, állás, a célhoz való közel nem jutás, ez fulságos türelempróba a mi számunkra, — de hiába, ez minden nagy feladat próbaköve.

A királyi művészet temploma hatalmas épülete az emberiség fejlődésének, és az építéséhez szükséges szerszámok arzenálja végtelen nagy, egyes szerszámokat ma még nem is ismerhetünk. Primitív szerszámokkal kezdtük az építést, építünk már évszázadok óta és építeni fogunk beláthatatlan évszázadokon át, de akármeddig is dolgozunk rajta, ne adjunk helyet a kételkedésnek lelkünkben, dolgozzunk vigan, énekes kedéllyel. . .

Hogy eszméink utat fognak főrn maguknak, arról gondoskodni fog maga az élet is. Attól nem kell már tartanunk, hogy a jövő embere guzsba fogja köttetni magát. Az elnyomatás kora már szünőfélben van. Jogaiért sokszor fog még sikra

kulnak át. A háboru befejeződött, azonban a nemzeti érdekek ellentéte nagyobb, mint valaha is volt. Minden állam, kivétel nélkül gazdasági önállóságra törekszik, hogy lehetőleg függetlenítse magát egy mezőgazdaság, mint az ipari termelés terén más államoktól. Szárnyra kapott egy szó: az „autarkia“, az önellátás jel- szava és annak a jegyében megindul az a folyamat, amellyel a mezőgazdasági ál- lamok teremtettek maguknak ipart, az ipari államok pedig a kényszer hatása alatt mezőgazdaságot. A mérnöki elme és találegonyság óriási teret nyert képességeinek kifejlesztésére és az elmúlt fiz esztendő olyan eredményeket termelt ki a műszaki tudományok majd valamennyi ágában, mi a történelemben nem talál párjára.

Ezzel a termelési előretöréssel és átalakulással a XIX. századnak dogma- ként hirdetett és általánosan elfogadott tana is megdőlt és pedig az a felfogás, hogy iparral csak a nyugateurópai államok és az amerikai Egyesült-Államok ren- delkezhetnek, hogy ezek és csakis ezek hivatottak arra, hogy monopolszerűen el- lássák a mezőgazdasági államokat ipartermékekkel, a mezőgazdasági államok hiva- tása pedig, hogy agrártermékekkel lássák el az ipari országokat. Ezt a tant olyan természetességgel hirdették a közgazdasági könyvek és úgy belénk nevelte az is- kola, hogy ez másként nem is lehet, hogy valamennyien elhiittük ennek a tannak a helyességét. Belenyugodtunk abba is, hogy kb. 10 mezőgazdasági munkás ke- resete ér fel egy ipari munkás munkaeredményével és nem vettük észre, hogy ez a belénk nevelt dogma csak arra jó, hogy az ipari államok a mezőgazdasági or- szágok lakóit az ő primitívitásukban minél tovább megtartsák saját kizsákmányo- lási céljaikra.

A háboru befejeztével megkezdődött ezen dogmatikus elgondolás likvidálása, a mezőgazdasági államok mindinkább megszűnnek felvevő piaca lenni a nyugati ipari országok termékeinek, ezek pedig, hogy országuk megzavart pénzügyi egyen- sulyát fenntarthatassák, a legnagyobb energiával nekilátnak a mezőgazdasági több- termelésnek. Ez az önellátásra irányuló törekvés természetesen mindkét irányban, nagyon sok esetben igen jelentékeny energia pazarlást eredményez, mert az egyes országok oly termékek előállítására is berendezkednek, amelyeknek termelésére akár természeti, akár pedig másfajta adottságuk hiányzik.

Nézzük már most először, hogy mi is történt a mezőgazdasági termelés te- rén. A többtermelésre irányuló munkálatok itt két irányban folytak: 1. A már megművelt területeket igyekeztek a lehető legracionálisabb módon kihasználni, 2. eddig terméketlen, vagy földművelés szempontjából teljesen értéktelen területeket tesznek alkalmasakká a földművelés számára.

A racionalizálási mozgalom a földművelés terén tulajdonképpen már a múlt század 50-es éveiben kezdődik és *Justus Liebig* nevéhez fűződik. Ez a zseniális német vegyész állapította meg először, hogy az, amit a földművelő emberiség a földdel végez, semmi egyéb, mint a föld kirablása. Megdönthetetlen tudományos megállapításaival mutatott rá arra a lehetetlen rendszerre, amellyel a mezőgazdaság dolgozik, levette a földművelők szeméről az ezeréves fátyolt, bebizonyította, hogy az ősök patriarkális rendszere, az évenként vajó parlagon hagyása a föld egyhar- madának, a tessék-lássék istállótrágyázás a föld termőképességének lassu, de biz- tos kimerítésére vezet. A föld hozamát nem lehet a menyei hatalom jóindulatára bízni, mert ez is csak akkor segít, ha idelenn az ember észszerűen előkészítette a jó termés számára a talajt és megmentette a kultúrországokat az ő kora előtt több- ször megisméllődő éhínséges esztendőktől és ezeknek rémes következményeitől. Az 1848-as felfordulás nem következett volna be, ha azt nem előzte volna meg az 1845-ös, majd az 1847-es borzalmas éhínség, vagy pedig, hogy a napjainkban

történekekről beszéljek, a folyó évi katasztrófális buzarozdakár is csak ott tudott a délkelet-európai államokban teljes erővel fellépni, ahol a termőföldek a gazdák elszegényedése miatt nem voltak megfelelőképpen előkészítve, megmunkálva.

Miben is állott Liebig nagy érdeme? Megállapította, hogy egy hektáron termelt burgonya évenként 160 kg. kálit, 50 kg. meszet, és 40 kg. foszfort és 90 kg. salétromot fogyaszt. Ha ezeket a sókat mesterséges uton, tehát műtrágyázás után a földre vissza nem adjuk, úgy a földnek természetszerűen e sókban el kell szegényednie és a termési eredmények évről-évre rosszabbak lesznek. Ha pedig a sókat rendszeresen visszaadjuk a földnek, úgy beáll az egyensúlyi állapot és a termés nagyságát állandósíthatják. Liebig megállapításának végtelen fontosságát hamarosan állította az egész földművelő kultúremberiség, megindult a tudományos vizsgálata az összes kulturnövényeknek a mezőgazdasági kémia szempontjából. Megállapították például, hogy a cukorrépa négyszer, a burgonya háromszor annyi kálit fogyaszt, mint a buza, hogy a hüvelyeseknek nincs szükségük nitrogéntrágyára, mert erről ők maguk gondoskodnak, ellenben kell nekik foszforsav és mész, míg a kenyérmagvak, burgonya és répa nitrogéntrágyát igényelnek.

A mezőgazdaság új szükségleteinek kielégítésére egy hatalmas új ipar, a műtrágyaipar keletkezik. A strassfurti abraumsó-bányák és a hozzájuk tartozó krisztályosító telepek szolgáltatják a kálisókat, az állati csont, a guanó és az afrikai foszfáttelepek a foszfortrágyát, a chilei salétrom, az ammonnsulfát, majd később a mésznitrogén, a nitrogéntrágyát. Chileben hatalmas salétromipar keletkezik, egész kereskedelmi flották épülnek, melyek csak salétrom szállításával foglalkoznak, míg nem felfedezik a másalétromot, amelyhez a szükséges olcsó elektromos erőt kezdetben csak Norvégia vizesései, a nyersanyagot pedig a levegő nitrogénje szolgáltatja. Ebből a kimeríthetetlen nitrogén-rezervoírból — 4 milliárd 1 millió tonna áll itt az emberiség rendelkezésére — évente két millió tonnát dolgoznak fel mezőgazdasági, ipari célokra. A további kutatások megállapították, hogy a mész a növények farostjait erősíti, a foszforsav siettetí a beérését és a nitrogénnel együtt a fehérnye képződést segíti elő, a kálisók segítségével emelkedik a gabonaneműek keményítő tartalma. A szisztematikus munkának eredménye tán ennél a kulturnövényénnél a legszembetűnőbb, amelynél sikerült nemesítés úján 16%-ra és még ezen felül is felgazdagítani.

Ez az eredmény tette lehetővé egy hatalmas répacukoripar létesülését, amely Európából a gyarmati nádcukort majd teljesen kiszorította.

Liebig munkálatainak eredményeképpen a világtermés nagysága egyharmaddal emelkedett, ami értékben kifejezve egyedül Németországban egy milliárd márkát tett ki. Ezzel, ugylátszik Európában el is érték nagy általánosságban a termés felső határát, azonban akkor, mikor Europa lakósaínak száma a mai 500 millióval szemben csak 300 millió embert tett ki. Lassanként a lakosság számának emelkedése arányában kezd ugyan ismét hiány mutatkozni, az ipari országok kezdenek rászorulni a tengerentuli országokból való behozatalra és amikor a háboru alatt ez a behozatal lehetetlenné lesz, megismerkedünk azzal, hogy mit jelent: kopárlni. A háboru befejeztével a szaktudomány a legnagyobb energiával és tudományos felkészültséggel lát neki ismét a talajkutatásnak, mert most ugyan kapható lett újra a tengerentuli gabona, de közben fellépett egy újabb fajta baj: a deviza és annak korlátozása és ennek természetes szüleménye: az autarkia.

Termőterületeink nagysága fix, ezen változtatni nem tudunk, de vannak mindenféle terméketlen, steril területek, ezeket veszik munkába a talajkutatók és megkezdődik a talajfizikusok, vegyészek és földbiológusok együttes munkája, küzdelme

a mezőgazdasági föbbtermelés érdekében. A földeket vegyileg, fizikailag és biológiailag emzik, floristikailag megvizsgálják, hogy pontosan megállapítsák, mit is lehet az illető talajból kihozni? A talajfizikus a talaj fizikai tulajdonságait állapítja meg, hogy az mennyi kvarcot, mészhomokot, agyagot és humuszt tartalmaz, mennyi a levegőtartalma, mennyi vizet képes felvenni, milyen a hővezető, hőki-sugárzó képessége, milyen a szerkezetje. Ezt követi a vegyész munkája, aki megállapítja, milyen mértékben képes a talaj a legfontosabb növényi tápsókat felvenni és ezeket úgy megtartani, hogy a lefolyó vizek magukkal ne vigyék. Azután jön a talajbiológia. A bakteriológus nehéz feladata a talajban található bakteriumok kitenyésztése és a tulajdonképpeni biológiai vizsgálat, amely a talajban található hasznos és kártékony gombafajokkal, mikroszkopikus élőlényekkel foglalkozik. Ezen tudományos kísérletek összessége adja meg a pontos utmutatást arról, hogy lehet-e és milyen módon az illető területet kulturfölddé átalakítani. A trágyázás maga is egészen más alapokon történik, mint Liebig idejében. Most már a talaj vegyi összetételén kívül azt is megállapítják, hogy az illető növény maga milyen fiziológiai beállítottságot mutat az illető talajjal szemben, úgy hogy a növény a terméseredmény útján maga mutatja meg, hogy milyen szükséges tápanyagok hiányoznak a növény szempontjából a talajból, amit azután mesterségesen pótolnak.

A mezőgazdasági termelés fentebb vázolt módon való fokozásán kívül az egyes importra szoruló országok igyekeznek maguknak a termőterületeket is nagyobbítani. Így pl. Olaszország tavakat csapol le, hogy ezeknek medrét a földművelési szolgálatába állítsa, Németországban hatalmas kiterjedésű turfa telepekből kulturföldek lesznek. E célra speciális talajmegmunkáló gépeket konstruálnak, amelyek egy méter mélységből emelik a turfa fölé a földet. Ezt azután pontos elemzés alapján ellátják az igényelt trágyasókkal, beoltják a földet a megfelelő talajbakteriumokkal és így a sivár turfás területek helyére gyönyörű vegetációt varázsolnak. Kanadában kitenyésztettek egy árpafajt, amely Észak-kanada rövid nyara alatt képes beérni és ezáltal mérhetetlen területeket tették alkalmassá a mezőgazdasági termelés számára. Oroszország megépíti és üzembehozza a Turkesztán—Szibériai vasutat, amellyel összeköti középázsiai Szibéria gabonatermő területeivel, hogy így biztosítsa Középázsianak gabonával való ellátását, ezen óriási, gyapottermesztésre különösen alkalmas területeket kizárólag a gyapottermesztés szolgálatába állítsa és magát e rendkívül fontos cikkben a külföldtől függetleníse.

A mezőgazdasági föbbtermelésre való főrekvással lassanként odajutottunk, hogy ma már komoly kísérletek folynak abban az irányban is, hogy teljesen kémiailag alapon, föld nélkül oldják meg elsősorban a konyhai vetemények termesztését és az elért eredmények rendkívül biztatók is. Vízikultúrának hívják ezt a termesztési módot és ez abból áll, hogy bárhol, akár a házak lapos tetején felállított beton medencékbe vizet tesznek, és ezt ellátják a szükséges, gyárilag készült növényi táppalakkal. Ezek a pilulák tartalmazzák a termelendő növény által igényelt nitrogén-, foszfor-, mangán vas-, káli-, mész- és kén-sókat. A tartányokat kátrány-papírral fedik be, ezt kis lyukakkal látják el és ezekbe helyezik a palántákat, amelyeknek a gyökere a tápsókkal ellátott vízbe ér. Az elért eredmények, legalább is az irodalmi adatok szerint, óriásiak, felülmúlják a legjobb kulturföldből kihozott termesztési eredményeket és ami nagyon fontos, ez a termesztési rendszer állítólag rentabilis is.

A föbbtermelésre való főrekvés a technikusok fantáziájában egészen fantasztikus megoldási lehetőséget is szül, amik ma talán még utópiának látszanak, de holnap esetleg már valóság lesz belőlük.

Műszakilag megoldható, az egész csak pénzkérdés. Egész Észak-Afrika, a Szaharának termőterületté való átalakításáról van szó, ennek a területnek rendszeres öntözése után. A szükségelt vizet a Földközi tenger szolgáltatná, amelyből hatalmas szivattyurendszerek emelnék a vizet Afrika csatornahálózatába. Az erő kérdését pedig — mert ekörül forog az egész terv sikere — úgy oldanák meg, hogy a Dardanelláknál elzárják a Feketetengert, Gibraltárnál pedig az Atlanti Óceánt, a Földközi tenger két főtápforrását. Ennek párolgási területe 2,5 millió km², illetve évente 5100 km³ víz párolog el a Földközi tengerből, miáltal, ha nem folyik ismét pótlás hozzá, a víz színe évente 165 cm-rel esik. Ezt a szintkülöbséget a Fekete- és a Földközi-, illetve a Földközi-tenger és az Atlanti Óceán között használnák fel óriási turbinatelepek létesítésére, amelyek a szivattyutelepeket erővel ellátnák. Az öntözéshez felhasználandó vizet természetesen előzőleg sótalanítanák. Hogy mit jelentene a terv keresztülvitele egyrészt a mezőgazdasági föbbletermelés, másrészt pedig az európai emberfelesleg elhelyezése szempontjából, azt még ma átlátni is nehéz.

Ha már most a mezőgazdaság racionalizálása által elért eredményeket figyeljük, úgy azt kell megállapítanunk, hogy az egész vonalon nagy, sőt mint látni fogjuk: katasztrófiásan nagy a siker. A német statisztikai hivatalok büszkén jelentik, hogy 70 év óta 1932-ben először nem szorult Németország buzabehozatalra, miután a szükséglet nagy részét saját termésü rozzsal pótolták. Olaszországban a helyzet hasonló. Franciaországban kijelenti a földművelésügyi miniszter, hogy az ország megközelítően egyensúlyba hozta a buzatermést a buzafogyasztással. A Franciaországban rendelkezésre álló külföldi, gyarmati és francia buza az 1932/33 évadra eléri a 94 millió q-t, a fogyasztás pedig mintegy 87 millió q-ra tehető. Németország takarmányozási célokra 1927-ben még kereken 210.000 vg. kukoricát és 200.000 vg. árpat importált. A pótlást belföldi takarmánycikkkel úgy megszervezik, hogy 1932-ben már csak 76.000 vg. kukoricát és 45.000 vg. árpat kénytelenek importálni, utóbbit főleg a sörgyártás céljaira. A német nép legfontosabb tápszere a burgonya. Ebből az évi szükséglete 12—13 millió tonna, és hála a fent vázolt nekilendülésnek 1932-ben Németországban 43 millió tonna burgonyát termeltek, amelynek $\frac{2}{3}$ részét az állattenyésztésnek, illetve az iparnak kénytelenek átadni.

Nézzük már most, melyek voltak azok a problémák, amelyek az utóbbi években és napjainkban is az ipari termelést leginkább foglalkoztatják. Részletekbe e kis tanulmány keretén belül nem mélyedhetek, csak egy két fontos jelenséget próbálok megvilágítani.

Aki az ipari termelés kérdéseit némileg figyelemmel kíséri a háború óta lépten-nyomon egy csomó új szóval találkozik, mint mechanizálás, racionalizálás, koncentráció, tipizálás stb. amelyek végeredményben mind egy célban futnak össze, amelyet úgy hívnak magyarul, hogy olcsón termelni. Miután pedig a termelés olcsóságának egyik főfaktora az, hogy az emberi munkát helyesen megkonstruált és helyesen alkalmazott gépi erővel helyettesítsék, kézenfekvő, hogy a technikusok legfőbb gondja, hogy a gazdaság, illetve a gépek számára igényelt mechanikus erőt minél olcsóbban bocsássák rendelkezésre. A mechanikus erőnek a forrása tudvalevőleg a szén, a nyersolaj, a víz és a földgáz és a világon előállított 800 milliárd kilovattból becslés szerint 50%-ot a szén segítségével, 27%-ot olajjal, 20%-ot vízzel és 3%-ot földgázzal állítanak elő. A naphól a földünkre küldött hőmennyiséget energia célokra számbavehetőleg kihasználni ma még nem tudjuk. Csak megemlíteni kívánom, hogy a föld évi széntermelésében rejlő ener-

giát a nap 4 perc alatt sugározza ki, és hogy 3 nap alatt ad le a nap annyi hőenergiát, mint amennyit földünk egész szénkészlete kitesz. Mint látjuk tehát 1000 év múlva, ha majd a föld szénkészlete kifogy, lesz még egy nagy tartalék, amelyből energiát meríteni lehet.

Valamikor úgy tanultuk, hogy egy nép kulturfokát az általa elhasznált szappanmennyiségből ítélni lehet, ma azt mondjuk, hogy a szappanmérték szerepét az elektromos energia vette át és érdekes megállapítani, hogy ezen az alapon Európában az első helyen Svájc áll évi 700 kw óra fejkvótával, azután jön Norvégia 439, majd Svédország 364 és az iparilag oly fejlett Németország csak a negyedik helyen 164 kw-óra fejkvótával. Az energiatermelés gazdaságossá tétele körül az utóbbi években a figyelem elsősorban a legolcsóbban előállítható, az u. n. fehérenergia felé fordult, annál is inkább, mivel a földünkön 470 millió lóerőre becsült vízierőből csak kb. 10% van eddig kihasználva. Nagy hátránya ennek az energiának, hogy helyhez van kötve, bár a modern villamos távvezetékek nagyon kibővítették a fehérenergia felhasználhatósági területének határait. A nyugati államokban, ahol még erre lehetőség mutatkozik, mindenütt építik a nagy befektetést igénylő hidraulikus centrálékat. Így pl. Olaszország az utóbbi években ugyanannyira kiépítette a vasutak elektrifikálását, hogy az 1933-as praeliminár szerint 1932-vel szemben a vasutak 600.000 tonna szénét fognak megfakarítani. A világ ilyenmü legnagyobb telepét pedig megépítik az oroszok Jekaterinoslaw és Alexandrowsk között a Dnyeperen „Dnyeprostroy“ néven. Mérnöki szempontból óriási az a teljesítmény, amit itt amerikai, angol és német mérnökök létrehoztak. A terv nem volt új, már a háboru előtt tervezték itt francia részről egy nagy erőművel kombinált folyamszabályozást, ami azon akadt meg, hogy 20.000 parasztszaladót kellett volna a vízgyűjtő medence helyéről kitelepíteni, amit a régi rezsim nem volt hajlandó megtenni. Az 5 éves iparosítási terv nem érzett skrupulust a parasztok eltelepítése körül és felépítette 200 millió aranyrubel költséggel a világ legnagyobb erőműtelepét, amelynek az volna a hivatása, hogy egy egészen újonnan létesítendő ipari kerületet lásson el energiával. Hogy azonban azt a rengeteg gyárat, amely ezt a erőtelepet foglalkoztatná, kiépítse fel és miből, és hogy czekekhez a gyárakhoz honnan veszik az alkalmas, begyakorolt szakmunkásokat és mérnököket, azt homály fedi.

9 turbinacsoport egyenként 90.000, azaz összesen 810.000 H. P.-t szolgáltat az a telep. Összehasonlításképpen említem, hogy a Niagara vizesése 430.000 lóerőt szolgáltat. Öt év alatt építették meg ezt a telepóriást, amelynek a zárógátja 760 m. hosszú. Az építkezésnél 16.000 munkás és 400 elektromotor dolgozott 18.000 lóerővel. Ötven mozdony 100 km. területről szállította el a kirobbantott sziklát és földet. A munka elkészült, mérnöki szempontból a teljesítmény elismerésre méltóan nagy, gazdasági és célszerűségi szempontból azonban nagyon megoszlok róla a vélemények. Jelen példával csak azt akartam illusztrálni, hogy utóbbi években a vízierő kihasználása körül mily csúcsteljesítményt értek el, de nem kevésbé fontosak azok az eredmények, sőt talán még ennél is fontosabbak, amit a szilárd és cseppfolyós tüzelőanyagok gazdaságosabb felhasználása körül a technika elért. Ha elgondoljuk, hogy a legnagyobb szénfogyasztó agregát: a vasuti mozdony az energia-átvitel fökéletlensége következtében a felhasznált szénben rejlő energiának csak 7%-át tudja fénylegesen kihasználni, míg 93%-a a kéménnyel repül ki vagy máskéntvész el, azaz 13 bányamunkás teljesítményéből csak egy embernek a munkája válik hasznosítottá, 12-é pedig semmivé lesz, akkor könnyen érthetővé válik, hogy ebben a mi racionalizálási korszakunkban ennek a

kérdésnek a likvidálása is szőnyegre került. Ha pedig valaki ismeri azt a követelményt, amit a szénbányászat a benne dolgozó munkásoktól igényel és tudja azt, hogy mennyi veszély és verejték tapad minden széndarabkához, mit kályhájába tesz, úgy csak hálával gondol a feltalálókra, amilyenek Daimler, Diesel, Junkers stb. kik zseniálisan megoldott motorkonstrukciójukkal megteremtették az olajmotor konkurrenciáját a szénnel szemben. Mivel pedig ezek a motorok a hajtólábjában rejlő energiának cca. 33%-át képesek kihasználni, nem kérdéses az olajnak győzelme a szén felett.

A mechanizált üzemek olcsó üzemerőt igényelnek. Az ipar kidobja az elavult gőzgépeket, pótolja azokat a sokkal olcsóbban dolgozó olajmotorokkal, és 1929 novemberében a német vasutak üzembe helyezik a sokféle tökéletesítésen keresztülment első Dieselrendszerű vasuti mozdonyokat.

Ebben a szemünk előtt lefolyó küzdelemben természetesen a szén sem hagyja magát, hanem nemesítés útján igyekezik annak felhasználását racionalisabbá tenni. Mindenféle mosók épülnek a meddőpala eltávolítására, a szénport brikettirozzák vagy speciális szénportüzelésnél használják fel, magán a bányatelepeken létesítenek villamos központokat és a szénben rejlő energiát villamos erő formájában vezetik el nagy távolságokra, vagy a helyszínen kocsizolják vagy gázolják a szenet és távcsövezetéseken vezetik a gázt néha több 100 km.-es távolságra, városok fűtésére, ipartelepek hajtására.

De még itt sem áll meg a technikus találékonysága. Komoly eljárások léteznek már a szén hidrirozása körül, amellyel a szenet olajjá alakítják át. Főleg Németország foglalkozik ezen kérdéssel, aki tudvalegőleg majdnem teljes nyersolaj szükségletét külföldön kénytelen beszerezni, míg széngazdagsága nagy.

A jelszó az egész vonalon: függetleníteni magát a külföldtől, és ezt a tendenciát állandóan ébrentartja a kölcsönös bizalmatlanság, amely a háboru óta nem hogy vesztett volna intenzitásából, hanem évről-évre még emelkedik. A nagyiparnak még emlékében élnek azok a zavarok és fennakadások, amelyeket a gyakorolt munkásoknak hirtelen elvonása okozott a háboru kitörésével és gondok, amiket ezeknek a pótlása okozott. Tán főleg erre vezethető vissza az a versenyfutás, amely az utóbbi években az üzemek mechanizálása körül folyik, vagyis röviden: hogy az emberi erőt gépekkel pótolják. A gépekkel való szeria-gyártás egységesíti és megolcsítja a termelést. Ez igaz, csak ott hibázták el a kalkulációt, amikor arra nem gondoltak, hogy egyrészt ki fogja ezt a rengeteg iparterméket elfogyasztani, másrészt mi történnék azzal a sok millió munkáskarral, amely az iparnak ily módon való átszervezése mellett felszabadul? Az ember elgondolkodva áll meg az előtt az autómata előtt, amely jóformán munkás nélkül egy év alatt 45 millió villanykörtét gyárt, a táblaüveget húzó gépek előtt, amelyek máról holnapra feleslegessé tettek egy egész munkáskasztot, vagy abban az amerikai gyárban, amely 587 munka folyamatot oly módon automatizált, hogy 180 munkással naponta 10.000 automobil keretet készít, illetve 10 másodpercenként egyet.

A flotációs eljárás bevezetése revolutionálja az egész ércelőkészítő ipart és gazdaságossá teszi oly szegény érceknek teldolgozását, amelyek azelőtt a bányák hányóira kerültek. Ez az eljárás a különböző anyagoknak azon a zseniálisan megállapított tulajdonságán alapszik, melynek folytán finomra megőrölve és olajos vízben felkavarva különböző gyorsasággal tapad a vizes keveréken átfújtatott légbuborékokhoz. Ezzel az eljárással nemcsak eddig teljesen értéktelen, tulszegény érceket tettek teljes értékűvé, hanem megoldották az egymással összenőtt, fémbe szegény komplex érceknek elválasztását és ezáltal gazdaságos értékesítését is. Év

századok óta értéktelenül fekvő ólom, cink, antimon, molibden etc. tartalma hányók kerülnek ezen eljárás segítségével feldolgozás alá és lepik el hihetetlen fömeggel a világgiaicot. Nálunk az ólom és cink, az arany és ezüstérceteket dolgozzák fel ma már ezzel az eljárással és pl. Nagybányán az aranytermelést a kihozatalnak 50%-áról 95%-ra való emelése által a duplájára emelték.

Amit pedig Amerika a magasépítkezés terén, ennek gyárszerű előkészítése körül keresztülvitt, ez pláne fantasztikus. Los Angelesben pl. egy felhőkarcolót 3 hónap alatt építenek fel, egy 10 emeletes házat pedig 1928-ban ugyanit 6 hét alatt lakhatásra készen építenek.

A rekordok utáni versenyfutás és a mechanizálási törekvés a mezőgazdasági ipart sem kímélte meg természetesen, aminek egy eklatáns példája többek között az a rotolaktornak nevezett elmés óramutatósszerűen forgó lap, amelyre egyik ponton rálép a tehen, és azt 12 $\frac{1}{2}$ perc alatt megmosva, megszáritva és mechanikusan kiféjve hagyja el. A gép óránként 240 tehenet lát így el. Hogy az egész fejkezelés automatikusan minden emberi munka kikapcsolásával történik, az csak természetes.

A termelési eredmények görbéje merész ivben emelkedett az 1929. év őszéig. A gazdasági élet vezetői, a sok jólinformált szakember, bankár és nagyiparos meglepéssel nézték a számok orgáit és teljesen előkészületlenül találta az illetékeseket az a ködös októbertévi nap, amikor az Egyesült Államokban minden előzetes bejelentés nélkül beütött a krach. Az előszelek ugyan már 1928-ban kezdtek fujdogálni és pedig Braziliából, ahol a kávé körül kezdődött a baj, ugyanis már ebben az évben a kávébab világtermése 2 millió tonnára emelkedett, míg a világ szükséglete 1.1 millió tonnát tett ki. A bajon úgy igyekeztek segíteni, hogy a felesleg egy részét a tengerbe dobták, másik részét pedig brikettírozták és mozdonyokat fűtöttek vele, abban a hiszemben, hogy majd a 29-es év jobb lesz. A kávé azonban követte a lejtőn a gyapotot, majd az egész mezőgazdasági és ipari produktió. A túltermelés következtében rettenetes krachis állott be, de ennek be is kellett következnie, ha elgondoljuk, hogy pl. Detroit 7 millió autót állított elő évente, melynek a belső piac csak a felét tudja felvenni; a Philadelphia körüli rádiógyárak 15 millió gépet készítenek évente, a szükséglet pedig csak 3 milliót tesz ki.

Az örökös prosperitásban bizó optimizmus az ipari papirokat, a télekárakat indokolatlanul magasra hajtja, ez utobbiból született különben a felhőkarcoló, a lefűnt prosperitás megmaradt emléke. New-York Cityben pl. 1928-ban egy km² telek ára 1.6 millió leibe került. Ha 600.000 leit számítunk km²-ért, már 75 emeletes házat kell rá építeni, hogy az építkezés rentabilis legyen. Az októberi krach következtében ezek az értékek órák alatt zuhannak értékük egy főredékére és ugyancsak órák alatt lesz az egész amerikai bankszisztéma fizetéseképtelenné. Hogy ezután az értékpusztulásnak micsoda hekatombái keletkeztek az egész világon, az valamennyiünk előtt ismeretes. Csak példaképpen kívánom felhozni, hogy az Egyesült Államokban termelt gabona értéke, amely 1929-ben 1288 millió dollár volt, 1932-ben 391 millió dollárra, a gyapott értéke pedig 1389 millió dollárról 379 millió dollárra esett. Az állattenyésztésben a helyzet még rosszabb, itt az 1929-es 6522 millió dollár értékű összhozam 1932-ben 2958 millió dollárra esett. Romániában a kivitelre kerülő gabonaneműeknek átlagos értékindexe, ha az 1928-as árakat 100-nak vesszük, 1932-ben 70.7%-kal esett.

Dániában 1931-ben 25.000 tehenet kiirtanak, hogy a megmaradóknak értékét kétféleképpen megmentsék, 1922-ben pedig 100.000 malac jut ugyanerre a sorsra, hogy

valahogyan tarthassák a sertés értékét. Braziliában 3 évre megtilják a kávécserejék utána ültetését, Európában a gabonatermés kontingentálásáról tárgyalnak, a gyárak százait csukják be, szolid ősi vagyonok válnak semmivé, milliósámra kerülnek a munkanélküliek az utcára, csak Európában a 32-es év végével 15 millió munkanélküli van, mely szám 35—40 millió lakosnak felel meg — és ez mind állítólag a túltermelés miatt. De vajjon beszélhetünk-e a világ túltermeléséről, mikor Indiában 20 millió ember van, aki még életében egyszer sem lakott jól, amikor az emberiség fele még ma is mezitláb jár, amikor millió és millió munkaképes ember koldulja az utcán a napi kenyeret, nem a túltermelésben van a hiba, hanem a termelt javak helytelen elosztásában; a termelésnek már nincsenek sürgős problémái, de annál inkább az elosztásnak. És ezt a kérdést is megfogják majd oldani, győzedelmeskedni fog az örület felett az emberi szolidaritás és akkor egy javakban bővelkedő boldogabb kor fog az emberiségre köszönteni, amelyben a durva munkát az ember helyett a leigázott gép végzi el.

.....

A szűkség hőskorából.

Az encyklopedisták és a jozefinumi idők királyi művészete

Irta és előadta a Concordia □ 1932. évi okt. 14.-én tartott

B.I. foku munkáján: Dr. W. S. tv.: luj

Mi szabadkőművesek valóban érezzük és igaz hittel hisszük, hogy az emberi történelem végtelenbe nyúló filmjének tovaforgása folytonosan intermittáló, de vég-eredményében folytonosan emelkedő irányvonalat vetít elénk, amely a messizi emberi eszmei magaslatokhoz kell, hogy vezessen. Ebből az irányvonalból, amelynek passzív, elernyedti, völgyyszerű fázisai vannak és amelynek fellüktető kirobbanásszerű forradalmi hullámhegyei vannak, ebből az irányvonalból végeredményképen folytonos és fokozatos fejlődést olvastat ki velünk a történet keletkezés oknyomozó muzsája: Clio!

Ma hullámvölgyben vagyunk, de ha úgy találnánk meghatározni a jelent nagy nekibusulással, hogy ime, kimerült fantáziák és erősen fantaszták vezetnek bennünket a ma bizonytalanságában, akik nem veszik észre, hogy az élet, társadalmi, a nemzeti és nemzetközi életfelfogás, továbbá a módszerek, a nevelés, a termelés, a gazdálkodás módszerei immár elavultak, mert új, megváltozott, hozzájuk illő lényeket követelnek, akkor csak relative van igazunk, mert nagyrészt csak a változást váró türelmetlenségünknek adunk kifejezést. Türelmetlenek vagyunk egy a szemünk előtt lezajló erjedéses folyamattal szemben és természet-szerűleg önzők, akik a pillanat lehangoló hatása alatt nem akarjuk tudomásul venni, hogy törvényszerűen minden pozitív fázist negatív fázis előz meg!... Mondhatnánk, hogy talán azért jajgatunk, mert önkéntelenül érezzük a szülés, az eszmei ujjászületés velejárá nagy szülési fájdalmait.

A földi elme az erjedéses folyamatban nagy visszaeséseket vél felfedezni addig, amíg maga nem jön rá az örök törvények visszatérő biztonságára, amely azt

mondja, hogy az emberiségnek a látszólagos csődből mindig és okvetlenül adva vannak a maga kivezető utjai és előre kijelölt progresszív mértföldkövek emelkednek a látszólagos összevisszaságban. A kereső ember pedig halad egyik mértföldkőtől a másikig, izzó őt az örök igazságnak benne izzó keresése a sűrű sötétségből a derengő ködbe, a derengő ködből a hasadó hajnalba, majd a harmatos reggelbe csak előre és felfelé, mert az ember eredendő eszmei anyaga nem fog sohasem véglegesen a mélységbe zuhanni, mert van benne egy belső, a világ egyetem nagy építőmesterétől, az istenségtől kapott erő, amely örökké maradandó, impulzív, feltűző értéket jelent minden reggelek kapujában...

Ezt a szabadkőművesi hitvallásomat, ezt a jövő szabadkőművesi hitvallásunkat kellett előrebozsátanom, amikor a mi szemünk, mintegy szilárd bázist keresve a múlt láncolataiba kapcsolódik és visszanezünk a mögöttünk emelkedő magasságos hullámhegyekre, melyek fejezéről hatalmas világossággal veti a jövőbe átható sugárkévéjét a mi szabadkőművesi múltunk és a mi meglátásaink eszmei világító tornya.

Hullámhegyekre vislek, kedvés ft. olyan időszakba, amely a szabadkőműveség hősi és fénykorát tárja elénk. Mély lélegzetvételt kell hogy vegyünk ebből a magasztos, fennen szárnyaló történelmi légkörből, melynek üdítő, felemelő tavaszos tónusa fölfrissítőleg és üdítőleg fog hatni a mi emelkedett eszmei világunkba.

* *

A 18. század második felét éljük, amikor Európa lelke a legbensőbb és legnagyobb forradalmait éri meg. Minden elnyomás és minden kitörni akarás az előbbi korokban, az előbbi évszázadokban csak el ülő erupciókat váltott ki, de most nagy feszítő erővel készül felszabadulni az emberi lélek követelő jogakarása és az eddigi elavult konszolidációkat megrendíteni, föloldani készül a „fine de siècle”, az eszme és gondolatszabadság szent hajnala.

Hatalmas szárnycsapásokkal bontakoznak, tárnak és terjeszkednek az u Főnix-madár fenyegető szárnyai, melynek összetevői a Rousseau csudás új emberismerete és embernevelése, a divatossá is vált ugynevezett „aufklaerista” secfiók gondolatvezése, de különösképen az immár felszamadnál idősebb, egész Európát átfogó szabadkőművesi eszmék hihetetlen gyors és diadalmas térhódítása adják ki, melyekhez a kor legnagyobb elméi sietnek hozzácsatlakozni és azokat magukévé tenni. Ebben az időszakban gyulladt ki a szabadkőműveségnek érdektelenül egyik leghatalmasabb világossága, mely csakhamar ellenállhatatlanul hódító lánggal lobog bele a haladást hirdető emberi kultúra világába. Angol páholyokból eredt ez a nagyszerűen jóságos és hosszasan világító eszme: Az *Enciklopedia* gondolata, mely minden emberi elmék felvilágosítása révén igyekszik föléletesíteni és leszögezni minden nemzetek emberi tudásának komplexumát. Ephraim Chambers indítja el a mozgalmat Angliában, de az enciklopedia harmadik köteténél, nem tudni mi okból, megakadt a nagyszerű gondolat további realizálása. A franciák vették át és vezették tovább ekkor ezt a mérhetetlen jelentőségű specifikus szabadkőművesi örökséget és óriási nehézségek közepette a küzdelmes Bataille d'Enciclopedie hírhedt aknamunkái közepette, melyre nem akarok kitérni, termelték meg minden idők egyik legnagyobb elgondolása művét: az *Enciclopediát*. E küzdelmes teremtés vezető munkásai nagyszerű testvéreink Diderot és D'Alembert voltak, a kor legvilágosabb elméi, kik Voltairénél is hatalmasabb és mélyebb szellemi adottságukkal teremtették meg a 33 kötetet kitevő 1/2 méter magasságu, egyenként körülbelül 2000 oldalas hatalmas foliánsokat. Sziszifuszi erő lakozott

bennük, amint a kor legnagyobb tudósaival, így a nevelő és zenei részt szolgál-
tató Rousseau-val közösen és az ő kristálytisza kritikájukon és világosan átlátszó
stílusukon keresztül épült a mű, amelyet csak az utókor ismert meg valójában.

Diderot hatalmas koncepciójára és írói készségére figyelemre méltó, hogy,
míg Voltaire írásai ma már csak kortörténeti és iskolai szempontból bírnak jelen-
tőséggel, addig Diderot könyveit ma is gyönyörűséggel olvassák, mint a kiváló
lángész és tehetség mindég mély tartalmat, érdekeset és újat megcsillantó értékeit.
Európa szellemi vezetői főbb-kevésbé rendünkhöz tartoznak e korban, hogy Nagy
Frigyesnél, Goethenél, I. Ferenc császárnál, Lessing, Wieland és Herdernél többet
ne említek és így Európa minden nagyobb lelki elgondolásának a mélyén ott
van a szabadkőművesség, mint mozgató eleven erő. Így jut el a szabadkőmű-
vesség a maga teljes kihangsúlyozottságában a *jozefinum* idők előtt és alatt
Bécsbe a neki legalkalmasabb, legtermékenyebb lelki talajba. És aki Bécs-
ben ez időben számottevő lelki életet élt és magasabb megismerések felé töreke-
dett, az mind az iskolán és valláson túl a szabadkőművesség keretein belül igye-
kezett a magasabb igazságok felé és alig hiányzott az előkelőbb vezető emberek
közül valaki is, aki ne igyekezett volna ezen emelkedett légkörbe bejutni, ahol az
ünnepélyes és munka-alkalmakkor gondolataikat méltó körben és méltó emberekkel
cserélhették ki.

Valóban virágzásának hőskorát élte a szabadkőművesség a 18. század má-
sodik felében, a Habsburgok patinás császárvárosában, Bécsben. A császárnő:
Mária Terézia dacára annak, hogy különben szabadkőműves bizalmi embereinek
tömegétől volt körülveve, épen, mert nő léte nem volt teljesen tisztában a sza-
badkőművesség eszmei horizontjával, azután mert valamelyes féltékenységet is vál-
tottak ki belőle buzgó szabadkőműves császári férjének éjféli ülései, szinte naivul
bizalmatlan volt a páholyok iránt, úgy hogy egy ízben katonai beavatkozást ins-
cenált férje páholyának: a „Zu den drei Herzen“ páholyának egyik munkáján.
Mondom, dacára ennek, sőt épen ezért akkor terjeszkedett a monarchiában a leg-
expanzívabb módon a szabadkőművesség az ő varázsos, lenyűgöző gondolatvilá-
gával. Mert szabadkőműveseknek ismerjük e korban *Mária Terézia testőrségének*
legkiválóbb tagjait: az Eszterházyakat, Apponyiakat, Hatzfeldeket és Mária Terézia
legmeghittőbb orvosai, Van Swieten és von Leyden szintén a testvéri lánc kiváló
láncszemei voltak. Az ulóbbi, a holland származású Leyden, az egyetem Rector
Magnificusa volt és a bécsi klinikákat ő emelte arra a magas színvonalra, amely-
nek tudományos szellemét az összes európai metropolisok siettek átvenni.

E korban a zeneművészet akkori nagy vezérférfiai is nagy mértékben fog-
lalkoztatja a Kir. Művészet, büvkörébe vonzza és inspirálja őket. És így a sza-
badkőművesség nagyszerű szellemi koncertjét grandiózusan kísérik a zenei har-
móniák eszményi hanghullámjai, a kor hangulatával szorosan összekapcsolódó, azt
aláfestő zene: nagy Haydn és Mozart testvéreink felséges zeneművei, a szabad-
kőművesi múlt halhatatlan muzsikája.

A bécsi Rathaus előtt ez időkből származó remekművű szobor áll, amely
báró Sonnenfelset ábrázolja. Sonnenfels eszményi, lebilincselő szabadkőművesi kon-
cepció volt, ő kapcsolta ki az igazságszolgáltatásból a vizsgálatok akkori királynőjét:
a *kinpadot*. Óriási tekintélyével és fölényével reformálta az emberbaráti intézmé-
nyeket, a szinpadot, az iskolát, az egyetemet. A papság tulkapásait erős kezekkel
szorítja vissza és érdekes, hogy testvéri utmutatással, biztatással és segítséggel in-
díjta utnak azokat a szabadkőműves hősokeket, akik a páholymunka eredménye-
képen indultak neki és kutatták keresztül a sötét Afrika rengeteget, a vad délka-

rolina szigetvilágot, hogy az itt ezer veszély közepette gyűjtött hatalmas anyagból teremtsék meg a bécsi állat és növénykerteket, az emberek tanítására és okulására. Érdekes, hogy Mária Terézia fenkölt fia és utóda, II. József e felvilágosult abszolufista népének nagyszerű uralkodója, állandóan informáltatta magát a „Wahre Eintracht“ páholy munkáiról, mint amely páholy nemcsak Bécs szellemi központja volt, hanem innen hangzottak ki a profán világba a tudományok és művészetek felkenjeinek legsúlyosabb véleményei. Maga II. József anyja miatt és uralkodói korlátozásai miatt nem lehelt szabadkőműves, de rendünk iránt mindig a legnagyobb megértéssel, türelemmel és szimpátiával viseltetett.

Az évszázadok kódéből így bontakozik elénk az emlékezés szárnyain a 18. századvég Kir. Művészetének történéseiben a szabadkőművesség legnagyobb lendületű hőskora. A szabadkőművesség e pár decenniuma felöleli annak a legelkelőbb szellemi koncertnek minden akkordját, amelyből kiindul nemcsak a szabadkőművesség minden lelkiségeket átfogó alapvető eszme és gondolatvilága, hanem egész Európa, az egész emberiség további lelki történelmének a mélyéges lendülete is. Ezért volt érdemes visszaidézni a dicső történelmi multból nagy őseinket. A mi szabadkőművesi multunk magaslatai mindig bizakodással kell hogy elföltsenek bennünket az iránt, amiért testünkkel, lelkünkkel, holtunkkal holtunk napjáig küzdünk: az elkövetkező boldog jövő, a holnap iránt.

BELFÖLDI SZABADKŐMŰVESSÉG

Dusчек Aladár tv. A Kolozsvár kel-

én dolgozó Unió tagjai közül ismét érdemes, hasznos és szeretetreméltó munkás költözött ör.: kel.-be. Dusчек Aladár t., a kolozsvári osztrák konzulátus tisztviselője, az egykori császári és királyi hadsereg tisztikarából maradt közöttünk és nagyon egyedül maradt. A testvéri közösségbe tartozás iránti vágy vezette az Unió kötelékébe ezt a nagyon magános, jó embert, akinek négy év óta az Unió lett második otthona, családja, társasága, baráti köre. A zajtalan, de lehetőség szerint minden munkán résztvevő s minden közösségi munkából részt kérő tt típusából való volt, aki nagyon hiányozni fog tt-einek. A magánéletben pedig egyszerű, nyílt, szolgálatkész és szives mindenkihez. Hivatali munkáján kívül, mint felkészült közigazdasági szakiró is érdemes tevékenységet fejtett ki. Régóta betegeskedő szive május 14-én éjjel szűnt megdobogni. 16-án kísérete utolsó útjára tt-einek meghatott részvéte.

A szövetségi naggyűlést Jánosrendi Szövetségünk elnöke e hó utolsó napjaira tűzte ki s körtáblában értesítette erről a szövetség kötelekébe tartozó pp-kat azzal, hogy a pontos dátámot később fogja meghatározni. Egyben nem zárkózik el attól, hogy a páholyközi munkabizottság értekezletet is a szöv. tanácsi és naggyűléssel egyidőben tartsunk meg Brassóban. Az Unió a tábla vétele után arra az elhatározásra jutott, hogy javasolni fogja ez-

uttal a tt pp-nak a páholyközi értekezlet elhalasztását, nehogy a másik két nagyfontosságú gyűlésre szánt időből elvonjon. A szövetség-tanács és a naggyűlés olyan nagy horderejű kérdésekben hivatott dönteni, melyek alapos megfontolást és kellő kiérlelést igényelnek, viszont a résztvevő tt-eknek profán elfoglaltságuk kevés időt engedélyez a lakóhelyüktől való távolmaradásra. Indítványát az Unió megküldötte a tt pp-nak. Több válasz hiányzik még, de a beérkezettek egyetértének az indítvánnyal. Így a páholyközi értekezlet a Brassóban összegyűlő tt elhatározásától függően későbbi időpontra marad.

Testvéreink figyelmébe!

Bukarestbe utazó. tt. figyelmét felhívjuk özv. dr. Róth-né nővérünk pensiójára, aki olcsó és jó ellátást biztosít a tt részére. Cím: București III. Str. Al. Lahovary 33.

Elhelyezkedést keres váratlanul támasznélkül maradt nővérünk, sokoldalú képzettséggel. Német és francia nyelvben perfekt, kitűnően zongorázik. Sanyahelyettesnek, nevelőnőnek elmenne jobb családhoz. Érdeklődő leveleket „Özveg” jelisével továbbít a szerkesztőség.

Elhelyezést keres állásnélküli pénzügyi vezető főtisztviselő, ki az ügyvitel minden ágában teljes jártassággal bír. A könyvelői kamara tagja (Expert contabil) könyvszakértői minőségben, román és német nyelvismerettel. Szives megkereséseket „Perfekt” jelisével kér a szerkesztőség.